Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2013*

«Εθνική διοικητική διαδικασία — Κατάσταση αμιγώς εσωτερικής φύσεως — Διοικητικές πράξεις — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Δυνατότητα καλύψεως της ελλείψεως αιτιολογίας κατά τη διάρκεια δίκης κινηθείσας κατά της διοικητικής πράξεως — Ερμηνεία των άρθρων 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου»

Στην υπόθεση C-313/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana (Ιταλία) με απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Ιουνίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Giuseppa Romeo

κατά

Regione Siciliana,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, E. Juhász, A. Rosas, D. Šváby και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η G. Romeo, εκπροσωπούμενη από την M. Viaggio, avvocatessa,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον H. Krämer,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αρχής της αιτιολογήσεως των πράξεων της δημοσίας διοικήσεως, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, και του άρθρου 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο δικαστικής διαφοράς μεταξύ της G. Romeo και της Regione Siciliana με αντικείμενο απόφαση με την οποία μειώθηκε το ποσό της συντάξεως της G. Romeo και ζητήθηκε η επιστροφή των ήδη καταβληθέντων για προηγούμενα χρονικά διαστήματα ποσών.

Το ιταλικό δίκαιο

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου 241 της 7ης Αυγούστου 1990, περί νέων κανόνων για τη διοικητική διαδικασία και το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά έγγραφα (*GURI* αριθ. 192, της 18ης Αυγούστου 1990, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 15 της 11ης Φεβρουαρίου 2005 (*GURI* αριθ. 42, της 21ης Φεβρουαρίου 2005, σ. 4, στο εξής: νόμος 241/1990), ορίζει:

«Η δραστηριότητα της διοικήσεως επιδιώκει τους καθοριζόμενους από τον νόμο σκοπούς και διέπεται από τα κριτήρια της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας, της αμεροληψίας, της δημοσιότητας και της διαφάνειας κατά τις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου και των λοιπών διατάξεων που ρυθμίζουν ειδικές διαδικασίες καθώς και από τις αρχές που απορρέουν από την κοινοτική έννομη τάξη.»

4 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου 241/1990 ορίζει, όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως:

«1. Οι διοικητικές πράξεις [...] αιτιολογούνται, με εξαίρεση τις περιπτώσεις της παραγράφου 2. Η αιτιολογία περιλαμβάνει τις πραγματικές καταστάσεις και τους νομικούς λόγους οι οποίοι οδήγησαν τη διοίκηση στην έκδοση της πράξεως, βάσει της προηγηθείσας εξετάσεως του φακέλου.

2. Δεν απαιτείται αιτιολόγηση των κανονιστικών πράξεων και των πράξεων γενικής εφαρμογής.»

5 Το άρθρο 21 octies, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του νόμου 241/1990 έχει ως εξής:

«Η πράξη που εκδίδεται κατά παράβαση των κανόνων περί διαδικασίας και τύπου των πράξεων δεν ακυρώνεται όταν, λόγω του ότι προκύπτει από την άσκηση δέσμιας αρμοδιότητας της διοικήσεως, είναι πρόδηλο ότι δεν θα μπορούσε να έχει διαφορετικό περιεχόμενο.»

6 Το άρθρο 3 του υπ' αριθ. 10 περιφερειακού νόμου της Σικελίας, της 30ής Απριλίου 1991, περί διατάξεων για τις διοικητικές πράξεις, το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά έγγραφα και τη βελτίωση της λειτουργίας της διοικήσεως (στο εξής: περιφερειακός νόμος της Σικελίας 10/1991), επαναλαμβάνει κατά λέξη το άρθρο 3 του νόμου 241/1990.

7 Το άρθρο 37 του περιφερειακού νόμου της Σικελίας 10/1991 ορίζει:

«Για ό,τι δεν προβλέπεται στον παρόντα νόμο εφαρμόζονται, εφόσον συμβιβάζονται με αυτόν, οι διατάξεις του νόμου 241/1990, όπως έχουν τροποποιηθεί και συμπληρωθεί, καθώς και οι σχετικές με αυτές πράξεις εφαρμογής.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8 Η G. Romeo, η οποία εργαζόταν στη Regione Siciliana, λαμβάνει σύνταξη που της καταβάλλεται από την τελευταία. Με σημείωμα του έτους 2007 η Regione Siciliana πληροφόρησε την G. Romeo ότι το ποσό της συντάξεώς της, όπως είχε καθοριστεί με προηγούμενη πράξη της περιφέρειας, ήταν ανώτερο εκείνου που όντως οφειλόταν, ότι το ποσό αυτό θα μειωνόταν, καθώς και ότι όφειλε να επιστρέψει τα ποσά που είχαν ήδη καταβληθεί αχρεωστήτως.

9 Η G. Romeo άσκησε προσφυγή ενώπιον του Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana για την ακύρωση του σημειώματος αυτού, επικαλούμενη την παντελή έλλειψη αιτιολογίας της πράξεως, η οποία καθιστούσε αδύνατο, μεταξύ άλλων, τον προσδιορισμό των πραγματικών και νομικών στοιχείων που δικαιολογούσαν τη μείωση της συντάξεώς της και την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών. Κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας η Regione Siciliana, στηριζόμενη στο άρθρο 21 octies, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του νόμου 241/1994, υποστήριξε ότι το προσβαλλόμενο σημείωμα ήταν νόμιμο και προσκόμισε συμπληρωματικά στοιχεία για την αιτιολόγηση του προσβαλλόμενου μέτρου.

10 Το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, εξέτασε αυτεπαγγέλτως το ζήτημα αν το άρθρο 21 octies, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του νόμου 241/1990 είναι συμβατό με το δίκαιο της Ένωσης και με την αρχή της αιτιολογήσεως των διοικητικών πράξεων που προβλέπεται στο άρθρο 3 του νόμου αυτού και στο άρθρο 3 του περιφερειακού νόμου 10/1991 της Σικελίας.

11 Στην απόφασή του περί παραπομπής το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana διατυπώνει εκτιμήσεις σχετικές με την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί των υποβληθέντων ερωτημάτων. Επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης έχει εξουσία δικαιοδοτικού οργάνου. Συγκεκριμένα, στον τομέα των συντάξεων έχει αποκλειστική δικαιοδοσία ως προς την ουσία και εξουσία ακυρώσεως διοικητικών πράξεων. Επομένως, αντιθέτως προς όσα κρίθηκαν στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι διατάξεις της 26ης Νοεμβρίου 1999, C-192/98, ANAS (Συλλογή 1999, σ. I-8583), και C-440/98, RAI (Συλλογή 1999, σ. I-8597), στις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που είχε υποβάλει το Corte dei conti, στο πλαίσιο της παρούσας ένδικης διαφοράς το τελευταίο δεν πρέπει να θεωρηθεί διοικητικό όργανο αλλά δικαστήριο, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

12 Εξάλλου, υπό το πρίσμα της παραπομπής του άρθρου 1 του νόμου 241/1990 στο δίκαιο της Ένωσης, η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δικαιολογείται, κατά το αιτούν δικαστήριο, από την ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής της αρχής της αιτιολογήσεως όλων των διοικητικών πράξεων, ως αρχής του ευρωπαϊκού διοικητικού δικαίου. Βέβαια το Δικαστήριο, επί ερωτημάτων ταυτόσημων με το δεύτερο και το τρίτο της παρούσας υποθέσεως, που του υπέβαλε σε παρόμοια υπόθεση το Corte dei conti, έκρινε, στην από 21 Δεκεμβρίου 2011 απόφασή του, C-482/10, Cicala (Συλλογή 2011, σ. I-14139), ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου 241/1990 δεν περιλαμβάνει ευθεία και ανεπιφύλακτη παραπομπή στα άρθρα 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη και κατά συνέπεια έκρινε εαυτό αναρμόδιο να απαντήσει στα τεθέντα ερωτήματα.

13 Παρά ταύτα, κατά το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να υποβληθούν εκ νέου στο Δικαστήριο τα ίδια ερωτήματα, καθώς και ένα ερώτημα ακόμη, λαμβανομένης υπόψη αποφάσεως του Consiglio di Stato της 10ης Μαΐου 2011 (απόφαση 2755/2011), για τις έννομες συνέπειες του παρανόμου μιας διοικητικής πράξεως στον τομέα του σχεδιασμού για την πανίδα και το κυνήγι. Το Consiglio di Stato, βάσει του άρθρου 1 του κώδικα διοικητικής δικονομίας που τίθεται ως παράρτημα στο νομοθετικό διάταγμα 104 της 2ας Ιουνίου 2010 και ορίζει ότι «τα διοικητικά δικαστήρια εξασφαλίζουν πλήρη και αποτελεσματική προστασία, σύμφωνα με τις αρχές του Συντάγματος και του ευρωπαϊκού δικαίου», εφάρμοσε ευθέως και άνευ επιφυλάξεων το άρθρο 264 ΣΛΕΕ σε κατάσταση αμιγώς εσωτερικής φύσεως και δεν εφάρμοσε εθνικούς δικονομικούς κανόνες.

14 Το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, συνάγει εξ αυτού ότι το Consiglio di Stato διαφοροποιήθηκε από την προαναφερθείσα απόφαση Cicala, κρίνοντας εφαρμοστέο το άρθρο 264 ΣΛΕΕ, και επιπλέον διερωτάται εάν το δικαστήριο αυτό προέβη σε ορθή εφαρμογή της σχετικής με το εν λόγω άρθρο νομολογίας του Δικαστηρίου.

15 Κατά το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας αποφάσεως του Consiglio di Stato, τίθεται το ερώτημα αν εθνικό δικαστήριο, στηριζόμενο επί εθνικής ρυθμίσεως η οποία παραπέμπει ευθέως και άνευ επιφυλάξεων στο δίκαιο της Ένωσης, δύναται να το ερμηνεύσει και να το εφαρμόσει εσφαλμένα.

16 Όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, το Corte dei Conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, θεωρεί ότι το άρθρο 21 octies του νόμου 241/1990, όπως ερμηνεύεται από τα εθνικά δικαστήρια, αντιβαίνει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου σε θέματα αιτιολογήσεως των διοικητικών πράξεων. Σε περίπτωση που εφάρμοζε το ανωτέρω άρθρο 21 octies ερμηνευόμενο με τον τρόπο αυτό, θα αφίστατο από τη σχετική με την υποχρέωση αιτιολογήσεως νομολογία του Δικαστηρίου, καίτοι υποχρεούται δυνάμει του άρθρου 1 του νόμου 241/1990, να εφαρμόζει τη νομολογία του Δικαστηρίου.

17 Εξάλλου, μολονότι εν προκειμένω πρόκειται, βεβαίως, για ζήτημα αμιγώς εσωτερικό, κατά το αιτούν δικαστήριο, υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, πρέπει να κριθεί αν η αρχή του δικαίου της Ένωσης που αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως εφαρμόζεται και στις εθνικές διοικητικές πράξεις στον τομέα των εθνικών συντάξεων.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί εθνικό δικαστήριο, δυνάμει εθνικής ρυθμίσεως η οποία παραπέμπει στο ευρωπαϊκό δίκαιο για αποκλειστικά εσωτερικές καταστάσεις, να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει τους κανόνες και τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου αποκλίνοντας από αυτούς ή εφαρμόζοντάς τους εσφαλμένα σε σχέση με την ερμηνεία που ακολουθεί η νομολογία του Δικαστηρίου;

2) Είναι συμβατή με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 3 του νόμου 241/1990 και του άρθρου 3 του περιφερειακού νόμου της Σικελίας 10/1991, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του νόμου 241/90, το οποίο υποχρεώνει την ιταλική διοίκηση να εφαρμόζει τις αρχές της έννομης τάξεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παράλληλα με την υποχρέωση αιτιολογίας των πράξεων της δημόσιας διοίκησης, την οποία προβλέπει το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του [Χάρτη], σύμφωνα με την οποία ερμηνεία οι πράξεις οι εκδοθείσες στο πλαίσιο ασκήσεως δέσμιας αρμοδιότητας στον συνταξιοδοτικό τομέα, οι οποίες δεν εμπεριέχουν άσκηση δημόσιας εξουσίας αλλά από τις οποίες απορρέουν δικαιώματα των ιδιωτών, μπορούν να εξαιρεθούν από την υποχρέωση αιτιολογίας; Μπορεί αυτό να θεωρηθεί παράβαση ουσιώδους τύπου του διοικητικού μέτρου;

3) Είναι το άρθρο 21 octies, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του νόμου 241/1990, όπως ερμηνεύεται με τη νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων, σε σχέση με την υποχρέωση αιτιολογίας της διοικητικής πράξεως την οποία θεσπίζει το άρθρο 3 του ίδιου νόμου 241/1990 και το άρθρο 3 του περιφερειακού νόμου της Σικελίας 10/1991, παράλληλα με την υποχρέωση αιτιολογίας των πράξεων της δημόσιας διοίκησης, την οποία προβλέπει το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του [Χάρτη], συμβατό με το άρθρο 1 του νόμου 241/1990, το οποίο προβλέπει υποχρέωση της διοικήσεως να εφαρμόζει τις αρχές της έννομης τάξεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Κατά συνέπεια, είναι συμβατή και παραδεκτή η ερμηνεία και η εφαρμογή της δυνατότητας της διοικήσεως να συμπληρώνει την αιτιολογία διοικητικού μέτρου κατά το στάδιο της δίκης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος

19 Επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα αφορούν την ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ και του Χάρτη σε μια κατάσταση που, κατά το ίδιο το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, είναι αμιγώς εσωτερικής φύσεως.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο πρέπει αυτεπαγγέλτως να εξετάσει αν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας των εν λόγω διατάξεων (βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-245/09, Omalet, Συλλογή 2010, σ. I-13771, σκέψη 10 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί αιτήσεων προδικαστικών αποφάσεων που αφορούν διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, αλλά το εθνικό δίκαιο παραπέμπει στο περιεχόμενο των διατάξεων αυτών της Ένωσης προς καθορισμό των εφαρμοστέων κανόνων σε μια αμιγώς εσωτερικής φύσεως κατάσταση για το οικείο κράτος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Μαρτίου 2006, C-3/04, Poseidon Chartering, Συλλογή 2006, σ. I-2505, σκέψη 15· της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-10893, σκέψεις 22 και 26· της 2ας Μαρτίου 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, Salahadin Abdulla κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-1493, σκέψη 48· προαναφερθείσα απόφαση Cicala, σκέψη 17, καθώς και απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, C-583/10, Nolan, σκέψη 45).

22 Πράγματι, υφίσταται συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία διατάξεων και εννοιών του δικαίου της Ένωσης, ώστε να αποφεύγονται ερμηνευτικές αποκλίσεις στο μέλλον, σε περιπτώσεις που η εθνική νομοθεσία εναρμονίζει τις προβλεπόμενες λύσεις για καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οικείας ρυθμίσεως της Ένωσης προς τις λύσεις που έχουν γίνει δεκτές από την εν λόγω ρύθμιση, για να εξασφαλισθεί ομοιόμορφη μεταχείριση τόσο των εσωτερικών όσο και των διεπόμενων από το δίκαιο της Ένωσης καταστάσεων, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζονται οι διατάξεις και οι έννοιες του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση Salahadin Abdulla κ.λπ., σκέψη 48· απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, C-602/10, SC Volksbank România, σκέψεις 87 και 88· προαναφερθείσα απόφαση Nolan, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία καθώς και απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, C-32/11, Allianz Hungária Biztosító κ.λπ., σκέψεις 20 και 21).

23 Τούτο συμβαίνει στην περίπτωση που το εθνικό δίκαιο προβλέπει την ευθεία και άνευ επιφυλάξεων εφαρμογή, σε τέτοιες καταστάσεις, των σχετικών διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, προαναφερθείσες αποφάσεις Cicala, σκέψη 19, και Nolan, σκέψη 47).

24 Όσον αφορά την επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθεσία, το Δικαστήριο, επί ερωτημάτων ταυτόσημων προς το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα της υπό κρίση υποθέσεως τα οποία του είχε θέσει το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana σε παρόμοια υπόθεση, έχει ήδη εξετάσει το ζήτημα αν το άρθρο 1 του νόμου 241/1990 παραπέμπει στο δίκαιο της Ένωσης, υπό την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας του Δικαστηρίου, ώστε να μπορεί αυτό να αποφανθεί επί ερωτημάτων σχετικών με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο αμιγώς εσωτερικών δικαστικών διαφορών (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Cicala).

25 Το Δικαστήριο, στην απόφαση που εξέδωσε επί της ανωτέρω υποθέσεως, βάσει των στοιχείων που παρέσχε η απόφαση περί παραπομπής καθώς και των γραπτών παρατηρήσεων που υπέβαλε ενώπιόν του η Regione Siciliana, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έκρινε, ειδικότερα, ότι ο νόμος 241/1990 δεν περιλαμβάνει αρκούντως σαφείς ενδείξεις από τις οποίες θα μπορούσε να συναχθεί ότι ο εθνικός νομοθέτης, με την παραπομπή του άρθρου 1 του εν λόγω νόμου στις αρχές που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, θέλησε να παραπέμψει, όσον αφορά την υποχρέωση

αιτιολογήσεως, στο περιεχόμενο των διατάξεων των άρθρων 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του Χάρτη ή ακόμη στο περιεχόμενο άλλων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σχετικών με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των πράξεων, ώστε να αντιμετωπίζονται κατά όμοιο τρόπο οι εσωτερικές και οι διεπόμενες από το δίκαιο αυτό καταστάσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που υπέβαλε το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana.

26 Συγκεκριμένα, με τις σκέψεις 23 έως 25 της προαναφερθείσας αποφάσεως Cicala το Δικαστήριο διαπίστωσε, αφενός, ότι ο νόμος 241/1990 όπως επίσης και ο περιφερειακός νόμος της Σικελίας 10/1991 περιλαμβάνουν ειδικούς κανόνες για την υποχρέωση αιτιολογήσεως των διοικητικών πράξεων και την παράβαση της υποχρεώσεως αυτής και, αφετέρου, ότι το άρθρο 1 του νόμου 241/1990 παραπέμπει γενικώς στις «αρχές που απορρέουν από την κοινοτική έννομη τάξη» και όχι ειδικώς στα άρθρα 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του Χάρτη, στα οποία αναφέρονται τα προδικαστικά ερωτήματα ή ακόμη σε άλλους κανόνες του δικαίου της Ένωσης σχετικούς με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των πράξεων.

27 Το Δικαστήριο συνήγαγε από τα ανωτέρω το συμπέρασμα, στις σκέψεις 26 και 27 της ανωτέρω αποφάσεως, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το ιταλικό δίκαιο προβλέπει ευθέως και άνευ επιφυλάξεων την εφαρμογή των άρθρων 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του Χάρτη, ώστε να αντιμετωπίζονται κατά όμοιο τρόπο οι εσωτερικές και οι διεπόμενες από το δίκαιο της Ένωσης καταστάσεις.

28 Στη σκέψη 28 της ίδιας αποφάσεως το Δικαστήριο προσέθεσε ότι το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, δεν ανέφερε ότι η παραπομπή του άρθρου 1 του νόμου 241/1994 στις αρχές που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης έχει ως αποτέλεσμα την μη εφαρμογή των σχετικών με την υποχρέωση αιτιολογήσεως εθνικών διατάξεων και την αντ' αυτών εφαρμογή των άρθρων 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του Χάρτη.

29 Στην παρούσα υπόθεση, όπως επισήμανε η Επιτροπή στις ενώπιον του Δικαστηρίου γραπτές της παρατηρήσεις, το αιτούν δικαστήριο δεν παραθέτει λόγους ικανούς να κλονίσουν το συμπέρασμα ότι το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επί των τεθέντων ερωτημάτων.

30 Δεν ασκεί, συνεπώς, επιρροή η αναφορά που κάνει η απόφαση περί παραπομπής στην απόφαση του Consiglio di Stato. Συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή αφορά ζητήματα και κανόνες του ιταλικού δικαίου διαφορετικά από αυτά της κύριας δίκης, χωρίς να ασχολείται με το ζήτημα αν το άρθρο 1 του νόμου 241/1990 περιλαμβάνει παραπομπή, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου, στα άρθρα 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, του Χάρτη.

31 Εξάλλου, από την αιτιολογία που παραθέτει το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana προς στήριξη της αποφάσεώς του να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ίδια ερωτήματα με τα υποβληθέντα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση Cicala δεν προκύπτει ότι η παραπομπή του άρθρου 1 του νόμου 241/1990 στις αρχές που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης σκοπεί πράγματι στη διασφάλιση όμοιας μεταχειρίσεως μεταξύ των εσωτερικών και των διεπόμενων από το δίκαιο της Ένωσης καταστάσεων.

32 Σύμφωνα, όμως, με τις εκτιμήσεις που παρατίθενται ιδίως στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, εφόσον για τη ρύθμιση της οικείας εσωτερικής καταστάσεως εφαρμόζονται διατάξεις εθνικής νομοθεσίας, όπως οι επίμαχοι ειδικοί κανόνες του ιταλικού δικαίου για την υποχρέωση αιτιολογήσεως και τις συνέπειες παραβάσεως της υποχρεώσεως αυτής, είναι προφανές ότι διάταξη της ίδιας εθνικής ρυθμίσεως η οποία παραπέμπει στο δίκαιο της Ένωσης, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη διάταξη, δεν σκοπεί στη διασφάλιση μιας τέτοιας όμοιας μεταχειρίσεως.

33 Συγκεκριμένα, όμοια μεταχείριση διασφαλίζεται μόνο αν η παραπομπή που κάνει το εθνικό δίκαιο στους κανόνες της Ένωσης γίνεται ευθέως και άνευ επιφυλάξεων, χωρίς να μπορούν διατάξεις του εθνικού δικαίου να αποστούν από τους κανόνες αυτούς, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο (βλ., συναφώς, απόφαση της 28ης Μαρτίου 1995, C-346/93, Kleinwort Benson, Συλλογή 1995, σ. I-615, σκέψη 16, και προαναφερθείσες αποφάσεις Poseidon Chartering, σκέψεις 17 και 18, ETI κ.λπ., σκέψη 25, καθώς και Allianz Hungária Biztosító κ.λπ., σκέψη 21).

34 Συνεπώς, όταν σε εθνική ρύθμιση συνυπάρχουν ειδικοί κανόνες, όπως αυτοί που παρατίθενται στις σκέψεις 4 έως 7 της παρούσας αποφάσεως σχετικά με την υποχρέωση αιτιολογήσεως, για την επίλυση ζητήματος που άπτεται του εσωτερικού δικαίου, με διάταξη που παραπέμπει στις αρχές που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, όπως συμβαίνει με την κρίσιμη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια από την εν λόγω εθνική νομοθεσία ότι για την επίλυση του ίδιου ζητήματος του εσωτερικού δικαίου δεν πρέπει να εφαρμοστούν οι εθνικοί ειδικοί κανόνες αλλά οι αρχές του δικαίου της Ένωσης.

35 Εν προκειμένω, από τις εκτιμήσεις του Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana στην απόφαση περί παραπομπής, δεν προκύπτει ότι ο Ιταλός νομοθέτης θέλησε για θέματα σχετικά με την υποχρέωση αιτιολογήσεως οι καταστάσεις αμιγώς εσωτερικής φύσεως να διέπονται από τα άρθρα 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη, και όχι από τους ειδικούς κανόνες του ιταλικού δικαίου για την υποχρέωση αιτιολογήσεως και τις συνέπειες παραβάσεως της υποχρεώσεως αυτής.

36 Εξάλλου, το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana δεν αναφέρθηκε σε στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε να συναχθεί ότι η παραπομπή του άρθρου 1 του νόμου 241/1990 στις αρχές που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης πράγματι αναφέρεται στο περιεχόμενο των διατάξεων των άρθρων 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη ή ακόμη άλλων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σχετικών με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των πράξεων.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι με το άρθρο 1 του νόμου 241/1991 ορίστηκαν ως εφαρμοστέα, αυτά καθ' εαυτά, τα άρθρα 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και 41, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του Χάρτη ή ακόμη άλλες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σχετικές με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των πράξεων κατά τρόπο ευθύ και ανεπιφύλακτο, για να υπάρξει όμοια μεταχείριση των εσωτερικών και των διεπόμενων από το δίκαιο της Ένωσης καταστάσεων. Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι δεν υφίσταται εν προκειμένω κάποιο συμφέρον της Ένωσης να διατηρηθεί ομοιόμορφη ερμηνεία διατάξεων και εννοιών του δικαίου της Ένωσης, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες αυτές τυγχάνουν εφαρμογής.

38 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επί του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος.

Επί του πρώτου ερωτήματος

39 Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις προκύπτει ότι με το πρώτο ερώτημα επιδιώκεται στην πραγματικότητα η διατύπωση από το Δικαστήριο συμβουλευτικής γνώμης για ένα γενικό ζήτημα, το οποίο δεν ασκεί επιρροή στην επίλυση της διαφοράς ενώπιον του Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana.

40 Σύμφωνα, όμως, με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο λόγος για τον οποίο ζητείται η έκδοση μιας προδικαστικής αποφάσεως δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικών γνωμών επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην αδήριτη ανάγκη αποτελεσματικής επιλύσεως μιας ένδικης

διαφοράς που αφορά το δίκαιο της Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 1998, C-314/96, Djabali, Συλλογή 1998, σ. I-1149, σκέψη 19· της 30ής Μαρτίου 2004, C-147/02, Alabaster, Συλλογή 2004, σ. I-3101, σκέψη 54, και της 26ης Φεβρουαρίου 2013, C-617/10, Åkerberg Fransson, σκέψη 42).

41 Κατά συνέπεια, το πρώτο ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτο.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η εξέταση του ζητήματος αν το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, είναι, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Επί των δικαστικών εξόδων

43 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana (Ιταλία), με απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012, είναι απαράδεκτο.**

2) **Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος που υπέβαλε το Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, με απόφαση της 19ης Ιουνίου 2012.**

(υπογραφές)